

Sygn. akt II UK 1/06

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 3 sierpnia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z wniosku W. K.

przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziałowi Regionalnemu w S.

o ustalenie podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 3 sierpnia 2006 r., skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 7 września 2005 r., sygn. akt (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

KRUS, Oddział Regionalny w S. ustalił, że W. K. ubezpieczony jako rolnik, prowadzi Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „W.” i ta działalność gospodarcza jest opodatkowana na zasadach ogólnych. Decyzją z dnia 17 września 2004 r. stwierdził ustanie od dnia 1 października 2004 r. jego ubezpieczenia społecznego wynikającego z prowadzenia gospodarstwa rolnego na podstawie na podstawie art. 5 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie innych ustaw (Dz.U. Nr 91, poz. 873), stanowiącym o wyłączeniu z końcem trzeciego kwartału 2004 r. z rolniczego ubezpieczenia społecznego rolników, których pozarolnicza działalność gospodarcza opodatkowana jest na innych zasadach niż określone w przepisach o zryczałtowanym podatku dochodowym.

Odwołanie ubezpieczonego oddalił Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 21 marca 2005 r., a wyrokiem z dnia 7 września 2005 r. Sąd Apelacyjny w Sz. oddalił jego apelację opartą na zarzutach naruszenia art. 1 ust. 1 i 2, art. 2 ust. 1, art. 7 ust. 1, art. 8 ust. 3a i art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym od dnia 2 maja 2004 r. oraz interpretacji art. 5a ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw bez uwzględnienia jego kolizji z przepisami prawa podatkowego, a w szczególności z art. 11 Ordynacji podatkowej oraz § 3 ust. 1 pkt 6, § 2 ust. 1 oraz § 7 ust. 4 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 14 grudnia 1995 r. w sprawie zryczałtowanego podatku dochodowego (Dz. U. nr 148, poz. 719 ze zm.), ze szczególnym podkreśleniem, że po wejściu w życie ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. rolnik prowadzący działalność gospodarczą pozbawiony był możliwości zmiany zadeklarowanej formy opodatkowania za rok podatkowy 2004.

Skargę kasacyjną ubezpieczony oparł na podstawie naruszenia art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw w związku z art. 2 Konstytucji i art. 11 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.). Rozważając potrzebę skierowania do Trybunału Konstytucyjnego pytania prawnego dotyczącego zgodności z Konstytucją art. 1 pkt

3 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw oraz art. 2 i 3 ustawy z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 150, poz. 1248), podniósł zarzut naruszenia wyrażonej w art. 2 Konstytucji zasady tzw. przyzwoitej legislacji przez wprowadzenie w życie art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. po zbyt krótkim okresie oczekiwania, zważywszy jego nierozzerwalny związek z ustawą podatkową. Wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji lub uchylenie także wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi, żądał alternatywnie wydania wyroku orzekającego co do istoty sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W stanie prawnym przed dniem 2 maja 2005 r. – stosownie do art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.), rolnik lub domownik, który – podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie co najmniej 1 rok – podejmował pozarolniczą działalność gospodarczą, pozostawał w tym ubezpieczeniu, chyba że złożył Zakładowi lub Kasie oświadczenie, że chce podlegać ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej.

Ten sam przepis, art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w brzmieniu zmienionym od dnia 2 maja 2004 r. przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r., wykluczył możliwość pozostania w rolniczym ubezpieczeniu społecznym przez rolnika podlegającego temu ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, rozpoczynającego prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej opodatkowanej na innych zasadach niż zryczałtowany podatek dochodowy. Rolnicy, zamierzający nadal podlegać rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu zobowiązani zostali do wykazania do dnia 30 września 2004 r. spełniania nowych warunków, czyli opodatkowania prowadzonej działalności gospodarczej podatkiem ryczałtowym (i to nie wyższym niż 2.528 zł w 2003 r.). Jeżeli nie dostarczyli dokumentów lub z przedstawionych dokumentów wynikało, że

prowadzona pozarolnicza działalność gospodarcza jest opodatkowana na zasadach innych, niż określone w przepisach o zryczałtowanym podatku dochodowym, byli *ex lege* wyłączeni z ubezpieczenia rolniczego z końcem trzeciego kwartału 2004 r. (art. 5 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r.).

Ustawa wprowadzająca nowe reguły ubezpieczenia została opublikowana w Dzienniku Ustaw w dniu 30 kwietnia 2004 r. i weszła w życie w dniu 2 maja 2004 r. Przy jednodniowej *vacationis legis*, wykluczona została jakakolwiek możliwość dostosowania się przez rolników prowadzących działalność gospodarczą do nowej regulacji. W 2004 r. sytuacja prawno-podatkowa tych rolników kształtowała się na zasadach wcześniej już ustalonych i w trakcie roku podatkowego niezmiennych, tymczasem nie było regulacji przejściowej dotyczącej tego roku. Zasada zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wywiedziona z zasady demokratycznego państwa prawnego, nakazuje ustawodawcy należyłą ochronę „interesów w toku”, a zwłaszcza należyłą realizację uprawnień nabytych na podstawie poprzednich przepisów (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 marca 1998 r., K 26/97, OTK 1998 nr 2, poz. 13, z dnia 8 kwietnia 1998 r., K 10/97, OTK 1998 nr 3, poz. 29 oraz z dnia 5 stycznia 1999 r., K 27/98, OTK 1999 nr 1, poz. 1). Wobec tego jest oczywiste, że sposób wprowadzenia zmian treści art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników ustawą z 2 kwietnia 2004 r. – jak trafnie podniesiono w skardze kasacyjnej – był niezgodny z art. 2 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny w dwu kolejnych wyrokach – z dnia 13 marca 2006 r. (P 8/05, OTK 2006-A nr 3, poz. 28, ogłoszonym w Dz.U. Nr 46, poz. 335 z dnia 21 marca 2006 r.) oraz z dnia 18 lipca 2006 r. (P 6/05, OTK 2006-A nr 7, poz. 81, ogłoszonym w Dz.U. Nr 134, poz. 947 z dnia 25 lipca 2006 r.) – potwierdził stanowisko skarżącego. Wyrokiem z 13 marca 2006 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r., w zakresie, w jakim ze względu na formę opodatkowania wyłącza z obowiązkowego ubezpieczenia społecznego rolników z końcem trzeciego kwartału 2004 r., rolnika prowadzącego pozarolniczą działalność gospodarczą, jest niezgodny z art. 2 i art. 32 Konstytucji, a w wyroku z dnia 18 lipca 2006 r. stwierdził niezgodność z art. 2 Konstytucji art. 5a ust. 6 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w brzmieniu nadanym przez

art. 1 pkt 3 ustawy z 2 kwietnia 2004 r. w zakresie, w jakim w 2004 r. z dniem 1 października 2004 r. wyłączył, ze względu na formę opodatkowania i wysokość należnego za 2003 r. podatku, z obowiązkowego ubezpieczenia społecznego rolników prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą.

Sąd Apelacyjny miał możliwość zwrócenia się z pytaniem do Trybunału Konstytucyjnego (por. glosy Stanisława Rudnickiego, *Monitor Prawniczy* 2001 nr 19, poz. 986 i Adama Józefowicza, *Przegląd Sejmowy* 2001 nr 2, str. 88 do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 1998 r. I PKN 90/98 (OSNAPiUS 2000 nr 1, poz. 6) skoro jednak tak nie postąpił, a skarga kasacyjna – także w świetle powołanych wyroków Trybunału Konstytucyjnego – okazała się uzasadniona, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).